

Turčija obljubila pomoč zaveznikom

**Predsednik Inonu kon-
feriral z Rooseveltom
in Churchillom**

PRIPRAVE ZA INVA- ZIJO BALKANA

Kairo, Egipt, 8. dec. — Predsednik Roosevelt, premier Churchill in turški predsednik Ismet Inonu so sinoči proklamirali tesno zvezo med Turčijo in Združenimi narodi. Proklamacija, objavljena po zaključku trinadne konferenke, pomeni, da bo Turčija vsestransko pomagala zaveznikom, ne bo pa šla v vojno. Skupna izjava o razgovorih naglašuje tudi trdno prijateljstvo med Turčijo in sovjetsko Rusijo.

Izjava pravi med drugim, da je bil predmet razgovorov na konferenci politični položaj in da se je vršila razprava tudi o smernicah Turčije, Velike Britanije in Amerike v bodočnosti. V Kairu prevladuje mnenje, da so se razgovori nanašali tudi na splošno zavezniško vojaško kampanjo na Balkanu v bodočnosti na podlagi zagotovila, da bo Turčija direktno kooperirala z zavezniki in morda stopila v vojno, če dobi garancije, da jo bodo zavezniki zaščitili pred nemškimi napadi.

Izgleda, da bo Turčija odprla Dardanele, da bodo zavezniški parniki lahko dovažali skozi Dardaneleško ožino vojne potočnice v Rusijo in jim odstopila letalske baze, dala uradna izjava iz razumljivih razlogov ne omenja te možnosti.

Glavni svetovalec turškega predsednika na konferenci v Kairu je bil zunanji minister Numan Menemencioğlu. Dva vojaška svetovalca sta bila edina moža v uniformah, ki sta spremljala predsednika na poti v Kairo in se udeležila razgovorov.

Inonu in njegovi svetovalci so se pripeljali v Kairo zadnjo soboto z ameriški in britanskimi letali. Doznavajo se, da so se razgovori nanašali na zaključke, ki so bili sprejeti na konferenci med Rooseveltom, Churchillom in Stalinom v Teheranu, Perziji. Razgovorov Kairo so se udeležili tudi britski zunanji minister Anthony Eden, Harry Hopkins, osebni Rooseveltov svetovalec, in Sergej A. Vinogradov, ruski poslanik v Turčiji.

To, da se je Turčija postavila na stran zaveznikov, je značilno. Turčija je sicer sklenila vojaško zvezo z Veliko Britanijo 1. 1939, toda doslej je bila nevtralna v vojni, čeprav je nedirektno pomagala zaveznikom. Ko so voditelji Turčije, Amerike in Velike Britanije konferirali v Kairu, so se širile govorice, da bo Turčija šla v vojno na strani zaveznikov. Sedaj je očitno, da se še ni odločila za ta korak, najbrže iz bojznosti pred nemškimi bombnimi napadi na svoja mesta.

Doznavajo se, da se zavezniki pripravljajo na invazijo Balkana. Poročila iz Stockholma, Švedska, trdijo, da Nemčija vidi možnost invazije Balkana. Eno poročilo, ki pa še ni potrjeno, pravi, da so tri nemške oklopne divizije prišli v Sofijo, glavno mesto Bolgarije, in bodo polane v kraje ob turški meji.

Washington, D. C., 8. dec. — Poučeni krogi trdijo, da se je Turčija dejansko odpovedala nevtralnosti na konferenci v Kairu in s tem izpostavila svoja mesta nevarnosti nemških bombnih napadov. Nemška letalska sila je zbrana na letališčih v Grčiji, Bolgariji in na otokih Egejskega morja. S teh lahko nemška bojna letala u-

prizarjajo napade na turška mesta.

Uradni krogi, ki razumejo situacijo na Bližnjem vzhodu, so po objavi naznanila o ozidu konferenke med turškim predsednikom, Rooseveltom in Churchillom izrazili bojazn, da bo Nemčija izrabila priliko in odredila masne bombne napade na turška mesta.

Znano je, da je mogoča nemška oborožena sila zbrana v Bolgariji, Rumuniji in na Ogrskem. To tvori najmanj 50 divizij. Poleg teh se nahaja petnajst rezervnih divizij v južni Nemčiji, katere poveljstvo lahko vrže v akcijo proti Turčiji v slučaju izbruha sovražnosti.

Mihajlovič napove- dal boj partizanom

Označil jih je za sovražnike kralja Petra

Stockholm, Švedska, 8. dec. — Dopisnik švedskega lista Dagens Nyhetera poroča iz Curiha, Švica, da je general Draža Mihajlovič objavil proklamacijo z izjavo, da se bodo njegovi četniki borili proti partizanom generala Tita kot sovražnikom jugoslovanske obzvebe vlade.

Partizani so zadnjo soboto naznanili ustanovitev provizorične vlade v Jugoslaviji v nasprotju z ono kralja Petra, katere sedež je v Kairu, Egipt. Predsednik vlade je dr. Ivan Ribar, Tito pa je načelnik novega odbora za narodno obrambo.

Dopisnik švedskega lista trdi, da je osebni prijatelj Mihajloviča, da je dobil pismo od generala, ki se glasi:

"Mi nismo nikdar napadali partizanov izvzemši v slučajih, ko so jih moji ljudje napadli zaradi plenitev, toda zdaj, ko so partizani uradno nastopili proti kralju Petru, jih smatramo prav tako za sovražnike kot Nemce, Italijane, Bolgare in čete premierja Milana Nedića, Hitlerjeve lutke."

Kongres odredil obračunavo proti Shortu in Kimmelu

Washington, D. C., 8. dec. — Kongres je sprejel resolucijo, ki določa, da morata vojni in mornarični departament po poteku šestih mesecev obtožiti generala Walterja C. Shorta in admirala Husbana E. Kimmela zanemarjanja dolžnosti. Prvi je bil poveljnik ameriške sile na kopnem, drugi pa mornarice pri Havajskih otokih, ko so Japonci napadli Pearl Harbor pred dvema letoma. Oba, Short in Kimmel sta bila odstavljena kot poveljnika po napadu.

Bombe ubile 250,000 ljudi v Berlinu?

Bern, Švica, 8. dec. — Gazette de Lausanne trdi na podlagi poročil iz nekega kraja ob švicarsko-nemški meji, da so bombe, katere so angleški letalci vrgli na Berlin v masnih napadih, ubile 250,000 ljudi. "Čeprav se zde številke neverjetne, so informacije prišle iz zanesljivih virov," pravi list.

Potres razdejal dvanajst turških vasi

London, 8. dec. — Poročilo iz Ankare pravi, da je potres razdejal dvanajst vasi v severovzhodnem delu Anatolije, turške province, in ubil najmanj 550 ljudi. Povzročena škoda je ogromna.

Stalinova zdravica ameriški produkciji

Sprejel je meč
od angleškega kralja

Teheran, Perzija, 8. dec. — Med konferenco Roosevelta, Stalina in Churchilla je bilo tukaj več značilnih incidentov. Glavno konferiranje se je vršilo v sovjetskem poslanstvu, ki ga je Stalin odstopil Rooseveltu, sam se je pa nastanil v nekem drugem poslopiju. Vsa večer je bila skupna seja vseh treh in po seji je bila slavnostna pojedina.

Na eni teh pojedini, ko so "veliki trije" napili zdravice, je Stalin dvignil kupico in napil zdravico — ameriški produkciji, rekoč, da brez ameriške produkcije ne bi Združeni narodi nikdar zmagali v tej vojni.

Churchill je že prvi dan sestanka ceremonialno izročil Stalinu krasno izdelan in štiri čevlje dolg meč, darilo angleškega kralja Jurija VI. za prebivalce Stalingrada. Stalin je svečano vzel meč v roke, ga poljubil in oddal v varstvo svojemu vojnomu komisarju Vorosilovu, ki je stal zraven.

Teheran, starodavno perzijsko mesto, ni še nikdar videl toliko tajne policije poleg one v uniformah, kakor za časa te konferenke. Sovjetsko poslanstvo je bilo tako zastraženo, da ni mogel absolutno nihče blizu, kdor nimel tam opravka. Vsi ruski služabniki, ki so prišli sem s Stalinom, so bili tajni policisti. Kadar se je služabnik pripognil pri delu, se je pokazal revolver iz njegovega hlačenega žepa.

Italijanski kralj se odpove prestolu

Neapel, Italija, 8. dec. — Vicenzo Arango Ruiz, predsednik odbora za osvoboditev Italije, je dejal, da je kralj Viktor Emanuel pripravljen odpovedati se prestolu v prilog svojemu sinu, prestolonasledniku Humbertu. Odbor ni hotel razpraviati o tej zadevi, ker njegovo stališče je, da sta oba, kralj in prestolonaslednik, podpirala fašiste in je uverjen, da bosta odstavljena, kakor hitro bodo zavezniki zasedli Rim.

Unija oblačilnih delavcev bo zahtevala zvišanje plač

New York, 8. dec. — Uradniki unije Amalgamated Clothing Workers so naznanili, da bodo zahtevali zvišanje plač in preklic mezdne formule "malega jekla", ki omejuje zvišanje na petnajst odstotkov nad točko, ki je prevladovala v januarju 1. 1941. Unija ima 325,000 članov.

Stavka jeklarskih delavcev v Clevelandu

Cleveland, 8. dec. — Okrog 1200 delavcev, članov jeklarske unije CIO, je zastavkalo v tovarni American Steel & Wire Co. v znak protesta proti priganjavitvi. William F. Donovan, direktor jeklarske unije, je dejal, da unija ni sankcionirala stavke in da je ta kršenje sklenjene pogodbe. Nadalnjih 750 jeklarjev je zastavkalo v tovarni American Rolling Mill Co. v Zanesvillu.

Smuts konferiral s Churchillom in Rooseveltom

Kairo, Egipt, 8. dec. — Feldmaršal Jan Smuts, predsednik vlade Južnoafriške unije, je konferiral s premierjem Churchillom in predsednikom Rooseveltom, se glasi uradno naznanilo. Smuts, ki je član britskega vojnega kabineta, je došel v Kairo iz Londona.

BYRNES SVARI PRED NEVAR- NOSTJO INFLACIJE

Grupe, ki vodijo opozi-
cijo proti subvenci-
jam, kritizirane

"ZAMRZNJENJE" CEN IN MEZD

Washington, D. C., 8. dec. — James F. Byrnes, direktor vojne mobilizacije, je vrgel rokavico bloku v kongresu, ki vodi opozicijo proti programu subvencij in jih hoče odpraviti, in ga pozval, naj demonstrira svojo odkritosrčnost in zaskrbljenost glede inflacije, ki pride, če bo odpravljen subvencije.

Byrnes je v svojem govoru po radiu apeliral na ameriško ljudstvo, naj podpre program subvencij, zaeno pa je udaril po ekonomskih in političnih grupah, ki pritiskajo na kongres za odpravo programa. Dejal je, da bo Amerika, če bo opozicija uspešna, vržena v depresijo, slično oni, v kateri se je nahajala 1. 1920. Byrnes je imel govor po radiu nekaj ur potem, ko so člani senatnega odbora za poljedelske zadeve odobrili načrt, ki ne bi samo odpravil subvencij na mleko in mlekarke izdelke, temveč tudi prisilil urad administracije cen v zvišanje cen mleku in maslu.

"Amerika, ki je dokazala sveto, da lahko mobilizira vsa sredstva za vojne napore v hitrem času, mora tudi demonstrirati, da lahko odvrne inflacijo," je dejal Byrnes. "Izgledi za stabilno ekonomijo v Ameriki niso svetli, ker se ljudstvo in kongres, kakor vse kaže, v polni meri ne zavedata, da morata držati črto proti inflaciji. Moč voditeljev delavcev, farmerjev in industrijev mi je znana in znan mi je tudi njihov patriotizem. Iz tega razloga apeliram na vse, naj podpirajo program, čigar cilj je preprečenje inflacije."

Byrnes je rekel, da bo moral kongres, če odpravi program subvencij, "zamrzniti" mezde in cene na sedanji točki. On se je izrekel proti zvišanju plače za osem centov na uro železničarjem in za vzdržitev mezdne formule "malega jekla". Senat je naznanil, da bo razpravljal o načrtu senatorja Truman, demokrata iz Misourija, da se železničarjem zviša meza.

Glavni problem je zgradnja vodovodov in električnih central, katere so Nemci razdeljali pred umikom. Drugi je razpečanje živil. Avtoritete so postavile živilske nakaznice vsem, ki so se vrnili v mesto. Okrog 500 ljudi se vrne v Kijev dneвно.

Stanovanjski problem povzroča poteškoče. Pomanjkanje stanovanj je akutno, ker je večji del Kijeva v razvalinah. V predmestjih je bolje v tem oziru, ker večina poslopij še stoji.

Amerika zgradila 150,000 letal

Byrnes razkril porast produkcije

Washington, D. C., 8. dec. — Kot dokaz, da je Amerika storila velike korake in prehodila dolgo pot od japonskega napada na Pearl Harbor, je James F. Byrnes, direktor vojne mobilizacije, v svojem govoru po radiu razdelale 150,000 bojnih letal vseh vrst od 1. junija 1940 do 7. decembra tega leta.

Byrnes je dejal, da so tovarne v mesecu oktobru producirale skoro toliko letal kot jih je imela ameriška armada pred dvema letoma, ko so Japonci napadli Pearl Harbor.

"Čez 50 odstotkov narodnih dohodkov se potroši za financiranje vojnih operacij," je rekel Byrnes. "Spreminjajoče se razmere zahtevajo revizijo vojnih programov z ozirom na produkcijo orožja in bojne opreme. Produkcija nekaterih vojnih potrebščin je bila zvišana, drugih pa znižana."

Domače vesti

Gibanje naših v Mehiki

Chicago. — Rojak J. Z. List, bivši Kalifornijčan, ki zdaj biva v Mexico Cityju, glavnem mestu Mehike, je poslal uredništvu Prosvete več števil mehiških časnikov in revij, v katerih je objavil kot predsednik organizacije Svobodne Jugoslavije članke v interesu slovenske stvari v stari domovini. V omenjeni organizaciji v Mehiki so Slovenci, Hrvatje in Srbi.

Iz Južne Amerike

Buenos Aires, Argentina. — Dne 18. oktobra t. l. je umrla Terezija Mandić, roj. Terčič, stara 37 let in doma iz Podravnine na Primorskem. Zadelo jo je kap. Omožena je bila samo dva meseca. Tukaj zapuška moža in brata.

Rekonstrukcija Kijeva v teku

Civilisti se
vračajo v mesto

Kijev, 8. dec. — Sovjetske avtoritete so prevzele ogromno nalogo rekonstrukcije tega starodavnega mesta, ukrajinske prestonice, ki je bila čez dve leti pod nemško okupacijo. Najznačilnejša faza v rekonstrukciji razkriva oglaš v kijeviski izdaji Pravde, uradnega glasila komunistične stranke, v ukrajinskem jeziku. Oglaš poziva ljudi, naj podvzamejo korake za ustanovitev malih podjetij ali trgovin za privatni dobiček v smislu sovjetskih regulacij.

Več restavracij je že odprtih pod sistemom. Zinovij Serdiuk, tajnik komunistične organizacije, je dejal, da je privatna trgovina dovoljena na temelju sovjetske ustave, zaeno pa je pojasnil, da so davki na take trgovine visoki, ker konkurirajo s socialističnimi ustanovami, katere država vzdržuje in operira. Prospektivni trgovci lahko dobijo posojila od centralne sovjetske banke, ki je bila ustanovljena v Kijevu nekaj dni po ruski reokupaciji mesta. Ta posojila so jim dana na pričakovane dohodke z nominalnimi obrestmi. Nemški okupacijski denar je izgubil vrednost čez noč.

Glavni problem je zgradnja vodovodov in električnih central, katere so Nemci razdeljali pred umikom. Drugi je razpečanje živil. Avtoritete so postavile živilske nakaznice vsem, ki so se vrnili v mesto. Okrog 500 ljudi se vrne v Kijev dneвно.

Nemška podmornica potopila dva ameriška parnika

Balboa, Panama, 8. dec. — Poveljstvo ameriške bojne mornarice v coni Panamskega prekopa poroča, da je nemška podmornica potopila dva ameriška parnika in da je 28 članov posadke izgubilo življenje. Poročilo ne omenja, kje in kdaj sta bila parnika napadena in potopljena.

Zamorci protestirajo proti zapostavljanju

Sausalito, Cal., 8. dec. — Več sto zamorcev je protestiralo pred ladjedelnici Marine Ship Corp. proti ujetju ladjedelnikov delavcev, vključeni v Ameriški delavski federaciji, zaradi zapostavljanja. Unija noče sprejemati zamorcev za člane. Več govorikov je zahtevalo, da mora unija dovoliti vstop zamorcem.

Ameriške bombe potopile šest japonskih ladij

Cete pete ameriške armade zabile zagozdo v omrežje utrdb nemške bojne črte v italijanskih hribih in zasedle strateške pozicije, britake pa so prekoračile reko Moro v prodiranju proti Pescari. — Moskva priznala umik sovjetskih čet iz več naselbin ob izboklini reke Dnjeper na severni strani Kijeva. Ameriški letalci bombardirali japonske baze na otoku New Britain

Washington, D. C., 8. dec. — Šest japonskih ladij, med temi dve križarki, je bilo potopljenih, štiri pa poškodovane zadnjo soboto, ko so ameriški letalci na padli z bombami japonsko brodovje pri Maršalovih otokih, se glasi naznanilo iz glavnega stana poveljstva ameriške bojne mornarice na Pacifiku. Ameriški letalci so sestrelili tudi 72 sovražnih letal v spopadih v zraku.

Cungking, Kitajska, 8. dec. — Radio Tokio je danes priznal kritično situacijo na Pacifiku, ki je nastala kot posledica zavezniških uspehov in japonskih porazov. Tokio je tudi priznal, da se Japonci ne morejo kosati s premočjo ameriške in avstralske letalske sile, ki uničuje japonske zalagane črte.

Zavezniški stan v Alžiru, 8. dec. — Cete pete ameriške armade, kateri poveljuje general Mark W. Clark, so zabile zagozdo v omrežje utrdb nemške zimske bojne črte v hribih na južnozahodni strani Mignanskega gorovja in zasedle pozicije, ki dominirajo dolino, iz katere vodi pot v Rim. Američani so odbili vse nemške protinaskoke in vrgli sovražnika nazaj z velikimi izgubami.

Uradni komunikacije pravi: "Ameriške čete drže vse važne pozicije na ozemlju v obsegu 25 kvadratnih milj Mignanskega in Caminskega gorovja. Sovražnik je bil poganj z utrjenih pozicij kljub močnemu odporu." Oddelki osme britske armade so prekoračili reko Moro v bližini Jadranskega morja v prodiranju proti Pescari, lukci ob morju. Iz Pescare drži cesta direktno v Rim. Prve čete so dospole do točke, ki je oddaljena samo deset milj od Pescare.

Drugi oddelki britske armade prodirajo proti Orsogni in Guardiagrieli, kjer so koncentrirane nemške pehotne, topniške in oklopne kolone. Ti so včeraj prodrli tri milj daleč. Uradno poročilo trdi, da deževni nalivi, ki so sremenili teren v blato in močvirja, ovirajo vojne operacije britskih in ameriških čet.

(Komunikacije nemškega poveljstva, oddan na berlinski radiopostaji, omenja ljute bitke na fronti na južni strani Mignana in v britskem sektorju Caninskega gorovja. Več strateških pozicij je bilo izmenjenih v teku zavezniških napadov in nemških protinapadov.)

Ameriški bombniki so bombardirali nemške komunikacijske zveze v bližini Cassina in v centralni Italiji. Bombe so razdeale več železniških mostov.

London, 8. dec. — Ena ruska armada je zaprla izhod nemški oboroženi sili v prodiranju proti Znamenki, železniškemu križišču ob krivini reke Dnjeper, kolone druge ruske armade pa so se morale umakniti iz več naselbin ob izboklini Dnjepra na severni strani Kijeva, glavnega mesta Ukrajine, pod pritiskom nemških protinapadov, se glasi poročilo iz Moskve. Nemci so vrgli 1700 tankov v boji proti Rusom na tej fronti.

Izgleda, da bo Znamenka, ključni nemški komunikacijski center ob Dnjepru, kmalu padla. Rusi so prodrli do točke, ki je oddaljena samo štiri milje od

tega mesta. Sovjetske čete so po ljutih bitkah s sovražnikom okupirale 16 nemških trdnjav in ubile čez dva tisoč sovražnikov. Dve železniški progi sta v ruskih rokah.

Na severni fronti med Zitomirrom in Korostenom, železniškimi križišči, ki so ju Nemci okupirali zadnji teden, so se bitke obnovile. Nacijske kolone so naskočile rusko vojaško posadko v Černjakovu a so bile vržene nazaj z velikimi izgubami. Moskva trdi, da je 1500 Nemcev padlo v bitki z Rusi.

Zavezniški stan na Pacifiku, 8. dec. — Japonske baze na otoku New Britain so bile tarče silnega bombardiranja iz zraka, poroča glavni stan generala Douglasa MacArthura. Ameriški letalci so vrgli čez 150 ton bomb na japonske baze, ki so razdeale mnogo vojaških objektov in zanetile ogromne požare. V bombnih napadih v zadnjih osmih dneh so Američani vrgli 738 ton bomb na japonske baze. Včerajšnjega napada se je udeležilo čez sto bombnikov.

Bitke na otoku Bougainville, na katerem so se ameriški pomorščaki izkrcali pred tremi tedni, so začasno prenehale. Pomorščaki so konsolidirali zasedene pozicije in zdaj se pripravljajo na obnovo operacij.

Cungking, Kitajska, 8. dec. — Kitajsko poveljstvo je priznalo izgubo Čangteha, važnega cestnega križišča, ki šteti dostope do Čangje, glavnega mesta province Hunan. Kitajske čete so se morale umakniti pred močeno japonsko oboroženo silo.

Poveljstvo pravi, da Kitajci niso mogli držati mesta proti ogromni japonski premoči, čeprav so jim priskočili na pomoč letalci ameriškega letalskega zbora.

Nepokoj v Rumuniji narašča

Dotok beguncev
iz Besarabije
se povečal

London, 8. dec. — Odkar sovjetske čete prodirajo proti rumunski meji, narašča nepokoj v Rumuniji. Medtem, ko begunci zapuščajo Besarabijo in beže v notranost dežele, se bogati Rumunci poslužujejo raznih zvijač, da rešijo svoje imetje. Svoje bogastvo pošiljajo v Ankaru, Turčija.

Vse rumunske vlade so v zadnjih dvajsetih letih poudarjale, da je Besarabija, kjer žive mešane ruske skupine, rumunska pokrajina. Ton te pesmi se je v zadnjih tednih izpremenil. Rumunusliu Dianu je objavil članek v listu Curentulu, v katerem svari avtoritete pred navali beguncev iz Besarabije.

Vest iz Budimpešte pravi, da švicarsko poslanstvo v Bukaresti dobiva povprečno 30,000 prošenj dnevno za vizume, dočim nadaljnji tisoči oblegajo turško poslanstvo, da dobe dovoljenje za odhod v Turčijo. Druga poročila govore, da tovarne v Besarabiji pošiljajo stroje v Rumunijo, kar je nadaljnji dokaz, da avtoritete vedo, da bo Besarabija kmalu prišla v ruske roke.

PROSVETA

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (liven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto. \$3.00 za pol leta. \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolico Cook Co. \$7.50 za celo leto. \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$8.00. Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$8.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in naslovi članov članov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (trstice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštne.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vsa, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-58 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oklepaju na primer (December 31, 1943), poleg valnega imena na paslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Pono-vite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Na zadruge prihaja napad

V zadnjih dvajsetih letih so se zelo pomnožile kooperative v Ameriki, posebno na farmah. Dokler so ameriške zadruge počasi životvarile in se bile redko posejane—zlasti dokler je bilo zadrugarstvo tukaj večinoma v rokah finskih, čeških in drugih imigrantov—se privatni business ni zmenil zanje. Danes je pa drugače.

Po prvi svetovni vojni se je kooperativno gibanje amerikaniziralo, to se pravi, da so se začeli zanimati za zadruge tudi domačini, delavske unije, posebno pa mali farmarji, ki so bili desetletja izpostavljeni odiranju po velikih finančnih in veletrgovcih. Čim so farmarji spoznali, kako velike vrednosti je kooperacija med njimi, to je, da si lahko sami pomagajo, če organizirajo svoj trg za prodajanje svojih pridelkov in za nakup svojih potrebščin—so farmarske veletržne in konzumne kooperative začele rasti, kakor gobe po dežju. Danes jih je že čez 10.000.

Mali farmarji so bili prvi, ki so po Minnesoti, Wisconsinu in Michiganu organizirali mlekarne in sirsarske zadruge; bili so prvi, ki so ustanovili kooperative za razpečanje lesa na debelo in drobno, prav tako drugega materiala in produktov. Mali farmarji so začeli ustanavljati zadruge gasolinske postaje in garaže, prav tako so organizirali zadruge centrale za razpečanje krme za živino, umetnih gnojil in drugih farmarskih potrebščin. Mali farmarji v Oklahomi so bili prvi, ki so ustanovili prvo kooperativno bolnišnico v Združenih državah.

Farmarsko zadrugarstvo je zlasti poraslo med depresijo. Takrat, bolj ko kdaj prej, so ameriški mali farmarji spoznali, da si morajo gospodarsko sami pomagati v vseh ozirih—druge pomoči zanje ni. Pomagali so si ne samo z združnimi prodajalnici, gasolinskimi postajami, kreditnimi društvii in drugimi potrebnimi podjetji, pač pa so stopili tudi na polje kooperativne produkcije. Farmarji in delavci v Kansasu, Oklahomi in Texasu so začeli s kooperativno produkcijo olja; imajo zadruge vrele in v Kansas Cityju so ustanovili veliko petrolejsko rafinerijo.

Farmarska petrolejska zadruga, ki se imenuje National Cooperative Refinery Association, je zadnje poletje kupila rafinerijo v Kansas Cityju, katera se danes ceni na pet milijonov dolarjev. Ta pa ni edina; so še dve, tri druge zadruge olječistilnice v Ameriki.—Druga velika farmarska kooperativa v državi New Yorku, ki se imenuje Grange League Federation, je zadnja leta razvila veliko zadrugo trgovino s krmo za živino in perutnino ter z drugimi farmarskimi potrebščinami, katera danes obsega na milijone dolarjev letnega prometa.

Skratka: skupni letni promet ameriških farmarskih kooperativ danes znaša dve do tri milijarde dolarjev! Tukaj pa niso višete delavske konzumne kooperative v mestih, ki nepretrgoma naraščajo. To niso več matje solze.

Torej, kakor v začetku rečeno, dokler so ameriške zadruge životvarile in imele le bome tisočake letnega prometa, se niso privatni kapitalisti brigali zanje; bili so brez skrbi, da bi jim zadruge delale kakšno škodo. Danes je drugače. Velike zadruge rafinerije, vredne pet milijonov dolarjev—tri milijarde letnega prometa na farmah, to ni več šala, dragi moji! Kapitalisti so na široko odprli oči in začeli debelo gledati, kam to ide, kam to gre.

In zdaj je v teku vročična akcija, kako ustaviti kooperative, da ne bodo tako hitro rastle in se širile v škodo privatnemu businessu. Zadnje poletje so magnetje lesa, žita, olja in premoga ustanovili v Chicagu "League for the Protection of Private Enterprise," to je ligo za zaščito privatnih podjetij, katero so naperili proti kooperativam. Danes se ta liga razširja in jemlje v svojo "zaščito" tudi trgovce z živili, obleko, pohištvo, železnico in z drugim blagom. Zadeva je resna!

Magnetje so si precej belili glave, s katere strani bi prišli zadruge. Ker so organizirane docela postavno, jim s te strani ne morejo ničesar. Zadruge nimajo nobene zveze s politiko—in politiki, kakor glede verskih zadev so popolnoma nevtralne—torej jim tudi s te strani ne morejo ničesar. Končno so advokate izvolili, da so zlasti farmarske zadruge organizirane kot neprofitna podjetja. Ves dobiček zadrug je razdeljen med konzumente ali odjemalce—in kot takšne so zadruge oproščene korporacijskega dohodninskega davka. In skozi ta "vrata" se zdaj pripravlja napad.

Zakona proti zadrugam še ni, ampak zakon se lahko sprejme. Čemu pa so zakonodajne zbornice? V novem federalnem zakonu za dohodninski davek za leto 1944 je že postavljena klavzula, ki nalaga korporacijski davek tudi na farmarske in vsekakor tudi na druge kooperative, ki se ne plačujejo dohodninskega davka.

Magnetje privatnega businessa namreč računajo, da zadruge imajo večje ali manjše rezerve za oglašanje, kulturne in vzgojne programe in druge stvari—in te rezerve so vsekakor preostanek, ki se lahko smatra za dobiček. Torej morajo tudi zadruge plačevati davek. Nižja zbornica kongresa je to točko v novem davčnem zakonu že sprejela. Kaj bo storil senat, še ni znano.

Slovenski zadrugniki v Ameriki, kakor tudi vsi oni bratje, ki simpatizirajo s kooperativnim gibanjem, morajo biti na straži z ameriški zadrugarji vred. Zadruge se bodo postavile v bran in se že dobro pripravljajo. Napad privatnih profitarjev na zadruge je treba takoj v začetku odbiti, potem pa je treba poskrbeti, da vsak nadaljnji napad pade v vodo.

Sijajna zmaga delavskih uni, ki so bile desetletja v boju s kapitalisti, lahko daje pogum delavskim in farmarskim zadrugam, da bodo tudi one zmagale na koncu. Zadruge so ekonomska demokracija in bodočnost Amerike pripada demokraciji na vsej črti.

Glasovi iz naselbin

Sansa in podobno

Milwaukee, Wis. — Leto bo kmalu pri kraju in treba bo podati račun od našega hiševanja. Naša podružnica Sansa je bila ustanovljena v maju in nje delo je bilo uspešno—ne vem ali vzlic delu naših nasprotnikov ali vsled nasprotovanja. O, da, nasprotnikov ali bolje sovražnikov imamo dosti; imamo jih največ tam, kjer smo jih najmanj pričakovali. Pa nič zato, "every knock is a boost!" Zato bi pa prosil naše cenjene sovražnike: "Le udrihajte, kar se da; nasebina pozna nas in vas ter dobro ve, kdo nesebično dela v prid zaslužnemu narodu v domovini. Vašim navalom bo še v bodoče odgovarjala z dolarji, kakor je odgovarjala do sedaj."

Naša podružnica je od ustanovitve pa do danes prispevala za SANS \$350.00. Tristo dolarjev pa je na poti v Chicago, torej skupno \$1150.00, kar ni mala reč. Imamo pa še nekaj denarja, ki bo poslan prihodnji mesec, tako da lahko rečemo, da so milwauški Slovenci (kadar govorim o milwauških Slovencih, mislim na vse, ki bivajo v Milwaukee County) zbrali za SANS do danes okoli \$1250.00. K temu pa ni prištetih tistih sto dolarjev, katere je poklonilo društvo Venera SNPJ SANSu še pred ustanovitvijo podružnice. Stroške naše podružnice so od maja sem pet dolarjev in 45 centov. Popolno poročilo bo objavljeno ob koncu leta, da bo vsakomur razvidno, kako se gospodari!

Dne 29. novembra je bila tu ustanovljena podružnica Centralnega odbora ameriških Jugoslovancev. Na ustanovni seji, kateri je predsedoval Macedonec dr. Robert Karen, so bili zastopani Slovenci, Hrvatje, Srbi, Bolgari in Macedonci. Za predsednika nove podružnice je bil izvoljen Slovenec John Ermenc. Poleg njega sta v odboru Slovenca Mary Musich, ki je podpredsednica, in Victor Miska, ki je nadzornik. Vsaka narodnost ima po enega podpredsednika in tudi drugače so vse jugoslovanske narodnosti enakopravno zastopane v odboru.

Za 12. decembra je bil namestnik in tudi oglašen šod v mestnem avditoriju, kateri se pa valed različnih potežko ne bo vršil. Podružnica ga bo priredila enkrat v januarju; natančni podatki bodo objavljeni pravočasno. Še enkrat: Shoda v avditoriju na 12. decembra ne bo.

Franc Puncer, predsednik podružnice.

Rada čita Izkušnje starega naseljenca

Butte, Mont.—Čim danes vzamem v roke Prosveto, najprvo poiščem spis Izkušnje starega naseljenca, ki tako zanimivo in napeto opisuje svoje spomine.

Zdravo, Belokrajinec, naš stari ožji rojak! Za ime ti ne vem, toda sam pišeš, da si se rodil v Beli Krajini, nekje blizu Črnomlja in poznal si našo Belo Krajino od Vinice do Metlike. Zato me tako zanimaš. Jaz sem doma iz Rosalnice, to je pri Treh farah, kjer so skupaj tri cerkve, druga poleg druge, na pokopališču in naši davni pradedje so jim dali ime Tri fare. Ta kraj je dobrih dvajset minut hoda od Metlike.

Ruska mati s svojim otrokom na poti v svojo vas, iz katere so sovjetske čete pognale Nemce.

Tukaj v Butu nas je mnogo Belokrajincev in vsi radi čitamo Prosveto. Morda si bo kdo mislil, zakaj se ženska oglašuje. Naj pojasnim, da naši moški so danes vsi tako zaposleni pri delu v rudnikih, da še za počitek nimajo časa. Tako vsaj pravijo.

V oktobru se je tukaj omožila Mary Lanch, sedaj Nelson. Bila je pridna delavka, ko je pomagala svojim staršem pri vzgajanju svojih mlajših bratov in sester, zato ji želim obilo sreče v novem stanu. Njen brat Frank je prišel na dopust, ali že drugi dan po poroki svoje sestre je moral oditi nazaj v službo strica Sama. Tako sta stara dva izgubila sina in hčer. Hči sicer prihaja večkrat domov in tolaži mater in očeta, katerima je hudo za sinom. Želim Franku srečen povratek.

"Ženske smo imele 'shover' za Mary Nelson in dobro smo bile postrežene, zakar lepa hvala, čeprav se nam je tudi ona zahvalila za darila. Stiranjast dni kasneje je bil zopet 'shover' za Heleno Malenškovo, sedaj Mitchell, ki je bila poročena 25. novembra. Tudi ona je bila pridna svoji materi, ki je vdova; tudi pri njej je bilo obilo zabave in zadovoljnosti. Hvala lepa za vse! Naš Tone Škrjanc nam je pa igral vesele polke in valčke, da smo se vrtele na desno in levo in čas je zbežal, kakor bi ga odnesel veter.

Med vso to našo zabavo so nam pa prišli v spomin naši trpečji rojaki v starem kraju. Ko bo vojne konec, nam bodo lahko povedali, kaj je pekel, kajti danes so živi v njem. Mi tukaj imamo nebesa napram njim. Ko je pred nekaj leti Hitler nekaj govoril po radiu, so se nekateri tukajšnji ljudje tako za-telebali v njegovo klepetanje, da ga še danes ne morejo pozabiti. Nekaj čudnega je, kako nekateri ljudje nič ne pomislijo.

Spominjam se, ko sem še bila v starem kraju, ko so se fantje odpravljali po svetu in so izpravevali drug drugega, kam bi bilo boljje iti, v Argentino, Kanado, ali Združene države. Dovoljenje za odhod v Ameriko je bilo takrat težko dobiti in tako so naši ljudje večinoma odhajali v Kanado in Argentino. V Nemčiji ni nihče maral iti. Ko sem jaz odhajala, sem šla z očetom v Zagreb k ameriški konzulu po vizo. Dolgo smo čakali, končno sva oče in jaz le prišla na vrsto. Konzularni uradnik je zahteval moj krstni list in oče mu ga izročil. Moje ime, ki je bilo tam zapisano, se je glasilo: Kristina A. Brodarec. Uradnik je pa hotel vedeti, kaj pomeni črka "A" v sredi. Po kratkem molku se je oče spomnil in pojasnil, da je to moje drugo ime. V Ameriki je navada, da dobi otrok dve krstni imeni in moje ime je Kristina Ana. Začudila sem se, ker do takrat nisem vedela, da sem poleg Kristine tudi Ana. Če se ne bi bil moje oče pravočasno domislil—bi morda jaz ne bila dobila vize in danes bi vsekakor bila med gerilci v starem kraju.

Danes sem pa tukaj v rudarskem mestu, s katerim se ne moremo posebno postaviti, ker tukaj ni lepih parkov, kakršne imajo drugod. Lahko pa se postavimo s pitno vodo, ki je tu di nekaj vredna.

H koncu želim vesele praznike in srečno novo leto vsem rojakom v Ameriki, Kanadi in Argentini—najbolj pa to želim staremu naseljenju Belokrajincev. Naj mož dočaka devetdeseti rojstni dan!

Slika kaže ameriški vojaški tovorni avto v luknji, katero je naredila nemška bomba na cesti v nekem kraju italijanske fronte.

Kristina Kastelitz, članica 249.

Nekaj o Mussoliniju

Mineral, Kansas.—Kot drugi, tudi jaz pazno zasledujem dogodke, ki se hitro vrste drug za drugim in kateri so bolj važni kot so bili kdaj prej v zgodovini. Od razvoja teh dogodkov je odvisno, ali bomo živeli v svobodi ali bomo sužnji. Res je, da se stvar dnevno obrača na bolje, ali treba bo še veliko boja in dela prej ko bo stirt nemški zmag.

Tako je Dolenjka označila v Prosveti Nemčijo, da je zmajska dežela. In to je pravilno. Temu zmagajo so že odsekali eno glavo zavezniški vojak, med katerimi je tudi veliko ameriških slovenskih fantov, katerim vsa čast. To je bila stranska glava, namreč Mussolinijeva, to da je na istem mestu zrastle druga, tako da ni veliko boljje ali pa sploh nič. Tudi Badoglio je ukazal streljati bosopete Abe-since, moške in ženske, otroke in starce, kakor je to delal Mussolini.

In zgodovina tega Mussota ni nič častna za Italijo. Ironija je tudi v tem, da je bil Mussolini nekoč pred prvo svetovno vojno aktiven v socialističnem gibanju. Ko je bil star okoli 20 let, je prišel v Švico, da se je izognil vojaškemu naboru. Tam se je seznanil z Angelico Balabanovo, mednarodno znano revolucionarko.

Kot ona piše, je izgledal kot navaden tramp, ko ga je prvič videla v neki dvorani. Obraz je imel umazan in tudi obleko je imel samo eno, v kateri je tudi spal. Pozneje je izvedela od njega, da je bil njegov oče pijanec in da ga sovraži, ker je po njem podedoval socialno bolezen. Zaupal ji je tudi, da si misli končati življenje. Pridobil si je njeno naklonjenost, da mu je ponudila pomoč in ga peljala k nekemu socialističnemu zdravniku, ki je začel Mussolinija zdraviti in ga je tudi ozdravil.

Kot je rečeno, je bila dr. Angelica Balabanova revolucionarka in po veliki revoluciji v Rusiji se je pridružila komunistom. Sodelovala je pri ustanovitvi tretje internacionale in ker je znala več jezikov, je bila na priporočilo Lenina izvoljena kot prva tajnica komunistične internacionale. Kmalu pa je prišla v spor z vodilnimi komunisti, ker se ni strinjala z njih nepošteno taktiko, posebno pa ne z Zinov-jevom, katerega imenuje največjega demagoga. Ko je uvidevala, da je internacionala zgrešena in nepoštena, je odstopila kot tajnica, zapustila Rusijo in se zopet vrnila v Švico razočarana. Pozneje se je zopet pridružila socialističnemu gibanju in zdaj je že več let v Ameriki. Po narodnosti je Rusinja, toda pred prvo svetovno vojno je bila največ aktivna v italijanskem socialističnem gibanju.

Ona piše v svoji biografiji, kako je učila Mussolinija socializma in žurnalizma. Ko je prevzel uredništvo lista "Avanti" leta 1912, ni hotel priobčiti nobenega svojega članka prej, do-

stavimo s pitno vodo, ki je tu di nekaj vredna.

H koncu želim vesele praznike in srečno novo leto vsem rojakom v Ameriki, Kanadi in Argentini—najbolj pa to želim staremu naseljenju Belokrajincev. Naj mož dočaka devetdeseti rojstni dan!

Kristina Kastelitz, članica 249.

Nekaj o Mussoliniju

Mineral, Kansas.—Kot drugi, tudi jaz pazno zasledujem dogodke, ki se hitro vrste drug za drugim in kateri so bolj važni kot so bili kdaj prej v zgodovini. Od razvoja teh dogodkov je odvisno, ali bomo živeli v svobodi ali bomo sužnji. Res je, da se stvar dnevno obrača na bolje, ali treba bo še veliko boja in dela prej ko bo stirt nemški zmag.

Tako je Dolenjka označila v Prosveti Nemčijo, da je zmajska dežela. In to je pravilno. Temu zmagajo so že odsekali eno glavo zavezniški vojak, med katerimi je tudi veliko ameriških slovenskih fantov, katerim vsa čast. To je bila stranska glava, namreč Mussolinijeva, to da je na istem mestu zrastle druga, tako da ni veliko boljje ali pa sploh nič. Tudi Badoglio je ukazal streljati bosopete Abe-since, moške in ženske, otroke in starce, kakor je to delal Mussolini.

Kot ona piše, je izgledal kot navaden tramp, ko ga je prvič videla v neki dvorani. Obraz je imel umazan in tudi obleko je imel samo eno, v kateri je tudi spal. Pozneje je izvedela od njega, da je bil njegov oče pijanec in da ga sovraži, ker je po njem podedoval socialno bolezen. Zaupal ji je tudi, da si misli končati življenje. Pridobil si je njeno naklonjenost, da mu je ponudila pomoč in ga peljala k nekemu socialističnemu zdravniku, ki je začel Mussolinija zdraviti in ga je tudi ozdravil.

Kot je rečeno, je bila dr. Angelica Balabanova revolucionarka in po veliki revoluciji v Rusiji se je pridružila komunistom. Sodelovala je pri ustanovitvi tretje internacionale in ker je znala več jezikov, je bila na priporočilo Lenina izvoljena kot prva tajnica komunistične internacionale. Kmalu pa je prišla v spor z vodilnimi komunisti, ker se ni strinjala z njih nepošteno taktiko, posebno pa ne z Zinov-jevom, katerega imenuje največjega demagoga. Ko je uvidevala, da je internacionala zgrešena in nepoštena, je odstopila kot tajnica, zapustila Rusijo in se zopet vrnila v Švico razočarana. Pozneje se je zopet pridružila socialističnemu gibanju in zdaj je že več let v Ameriki. Po narodnosti je Rusinja, toda pred prvo svetovno vojno je bila največ aktivna v italijanskem socialističnem gibanju.

Ona piše v svoji biografiji, kako je učila Mussolinija socializma in žurnalizma. Ko je prevzel uredništvo lista "Avanti" leta 1912, ni hotel priobčiti nobenega svojega članka prej, do-

stavimo s pitno vodo, ki je tu di nekaj vredna.

H koncu želim vesele praznike in srečno novo leto vsem rojakom v Ameriki, Kanadi in Argentini—najbolj pa to želim staremu naseljenju Belokrajincev. Naj mož dočaka devetdeseti rojstni dan!

Kristina Kastelitz, članica 249.

Nekaj o Mussoliniju

Mineral, Kansas.—Kot drugi, tudi jaz pazno zasledujem dogodke, ki se hitro vrste drug za drugim in kateri so bolj važni kot so bili kdaj prej v zgodovini. Od razvoja teh dogodkov je odvisno, ali bomo živeli v svobodi ali bomo sužnji. Res je, da se stvar dnevno obrača na bolje, ali treba bo še veliko boja in dela prej ko bo stirt nemški zmag.

Tako je Dolenjka označila v Prosveti Nemčijo, da je zmajska dežela. In to je pravilno. Temu zmagajo so že odsekali eno glavo zavezniški vojak, med katerimi je tudi veliko ameriških slovenskih fantov, katerim vsa čast. To je bila stranska glava, namreč Mussolinijeva, to da je na istem mestu zrastle druga, tako da ni veliko boljje ali pa sploh nič. Tudi Badoglio je ukazal streljati bosopete Abe-since, moške in ženske, otroke in starce, kakor je to delal Mussolini.

Kot ona piše, je izgledal kot navaden tramp, ko ga je prvič videla v neki dvorani. Obraz je imel umazan in tudi obleko je imel samo eno, v kateri je tudi spal. Pozneje je izvedela od njega, da je bil njegov oče pijanec in da ga sovraži, ker je po njem podedoval socialno bolezen. Zaupal ji je tudi, da si misli končati življenje. Pridobil si je njeno naklonjenost, da mu je ponudila pomoč in ga peljala k nekemu socialističnemu zdravniku, ki je začel Mussolinija zdraviti in ga je tudi ozdravil.

Kot je rečeno, je bila dr. Angelica Balabanova revolucionarka in po veliki revoluciji v Rusiji se je pridružila komunistom. Sodelovala je pri ustanovitvi tretje internacionale in ker je znala več jezikov, je bila na priporočilo Lenina izvoljena kot prva tajnica komunistične internacionale. Kmalu pa je prišla v spor z vodilnimi komunisti, ker se ni strinjala z njih nepošteno taktiko, posebno pa ne z Zinov-jevom, katerega imenuje največjega demagoga. Ko je uvidevala, da je internacionala zgrešena in nepoštena, je odstopila kot tajnica, zapustila Rusijo in se zopet vrnila v Švico razočarana. Pozneje se je zopet pridružila socialističnemu gibanju in zdaj je že več let v Ameriki. Po narodnosti je Rusinja, toda pred prvo svetovno vojno je bila največ aktivna v italijanskem socialističnem gibanju.

Ona piše v svoji biografiji, kako je učila Mussolinija socializma in žurnalizma. Ko je prevzel uredništvo lista "Avanti" leta 1912, ni hotel priobčiti nobenega svojega članka prej, do-

stavimo s pitno vodo, ki je tu di nekaj vredna.

parnikom, ki je bil naložen s provijantom za fante na Daljnem vzhodu. Naš sin Johnny je še ostal v Brooklynu. Njegov oficir je srbske narodnosti; pije se Jugih in prihaja iz Los Angelesa, Cal. Pravi, da jih bodo Nemci tudi v tej vojni dobili po grbi v Jugoslaviji, kakor so jih v prvi svetovni vojni.

Kot izgleda, se bo jugoslovansko ljudstvo v tej vojni oveko-večilo, ker se tako junsko bori proti podjarmiljevalcem. Mussolini že nekje krka in bo kmalu poginil.

Agnes Pasarich.

Hlapci Jerneji

Biwabik, Minn.—Ker rad tam napredne liste in knjige, večkrat naletim na kaj takega, kar bom tukaj omenil, namreč kako plačilo dobijo dolgoletni zvesti služabniki, kakor je bil na primer Cankarjev hlapec Jernej.

Čital sem tudi o nekem drugem podobnem slučaju. Temu hlapcu je bilo ime Matija. Pri vojaki je služil nekemu oficirju za purša. Ko je šel častnik v pokoj, je šel z njim tudi Matija, kjer je delal zanj do visoke starosti. Svojo plačo, kar je ni porabil, je dajal gospodarju, da jo je vlagal v hranilnici na Matijetov račun. Ko je gospodar umrl, je vse premoženje podedoval sin.

Po smrti gospodarja je Matija mislil, da bi si kupil malo hišo, ker je videl, da ga sin gleda. Nekoč pa vpraša svojega novega gospodarja, naj mu da njegovo hranilnico knjižico, ker potrebuje denar. Gospodar ga gleda in pravi, kakšen čenar boče od njega, da on o tem nič ne ve. Tako je bil Matija plačan za svoje pošteno delo.

Na enak način bi bil tudi jaz lahko že davno opeharjen. Bil sem namreč dolgoleten kmetijski hlapec, kajti služil sem 28 let pri raznih kmetih. Ko sem služil pri tretjem gospodarju, me je nagovarjal, naj ostanem pri njem kot domač. Višje je namreč, da sem dober pri živini, čeprav sem bil bolj šibek. Njegove ponudbe nisem hotel sprejeti in sem šel služiti k drugemu. Po dveh letih je prejšnji gospodar umrl in njegovo imetje je šlo na boben.

Pri četrtem gospodarju sem služil 14 let. Tukaj so bile gospodari tri stare ženske, ki so me spet nagovarjale, da bi ostal pri njih kot domač, ker so vidle, da sem dober gospodar. Tudi te ponudbe nisem hotel sprejeti in sem šel proč. Čez nekaj let so te ženske umrle in njih premoženje je šlo tudi na boben. Če bi bil jaz sprejel njih ponudbo, bi potem moral hoditi na sodnijo za mojo plačo, kakor je hotel hlapec Jernej, a bi tudi nič ne dobil.

Zdaj čitam že nekaj časa v Prosveti, da bi nekateri radi tudi na enak način plačali bratu Molku za njegovo dolgoletno kmetijsko delo. Meni se vidi, da se ti ljudje smatrajo bolj učene kot so v resnici. Nič zato, ako je brat Jankovich skoraj moj so-se-d v starem kraju—on je iz Lokve, če se ne motim, jaz sem pa iz Štorjev, kar ni daleč. Oba sva Kraševca—"ma, strela!" kot oni pravijo.

Frank Karish, 211.

Izkušnje starega naseljenca

Piša rojak s severozapada

XVI

Proti jeseni smo jaz, gospodar in gospodinja odpeljali Rožico precej daleč v mesto v solo. Skoro bal sem se, da se zdaj začne moja druga katastrofa, ker Rožica, čeprav je bila še mlada, je bila že velika kot odraslo dekle. Lepa pa tako, da menda ni bilo v vsej državi lepšega dekleta. V mestu se bo v kakšnega gugalina zagledala in kmalu okrog njega kamenčke metala. Jaz, ki angleškega jezika še dobro ne znam, bom pa moral iti zopet svoj pot.

Njen oče in mati sta se tudi nekaj takega bala. Vsaj tako sem slutil, ker mi je v prodajalnici kupil najboljšo obleko, me peljal k brivcu, ki me je obrazil kot prince — ostrigel me je in obril, dasi nisem imel še kakega nič koca, me umil od prsi do vrhu glave. Roke mi je takrat umival, da me je že skoraj bolelo. Tukaj sem se tudi pral (tudi na 2. strani).

GUSARJI

(Les Filibustiers des Mers)

CLAUDE FARRERE

Poslovanil F. J-o

(Se nadaljuje.)

Kaj pa to pomeni? se vpraša Louis Guenole in izbuli oči. Trenutek pozneje pa zmigne z rameni. Kaj to pomeni, bo že slišal, saj se itak takoj poda k Tomažu.

"Čoln!" ukaže.

In še predno se javi Guenole pri kraljevem namestniku za Tortugo, gospodu de Ogeronu, kakor je to navada in kakor zahteva etiketa, se odpravljata na čoln, da pozdravi svojega starega prijatelja in kapitana Tomaža.

Tomaž Trublet, imenovan Jagnje, pričakuje ta poset na krovu svoje ladje in kar menca same nestrpnosti. Ze od daleč je opazil prihod svojega nekdanjega prvega poročnika, in srce mu vztrepetalo, kajti bratska ljubezen ga veže z njim. Čim spleza Guenole po pleteni lestvi na krov, mu Tomaž stresa in stiska roko najpri-srčnejše, ga objema in poljubljuje, tako da izgubi Louis vso sapo in ne more še nekaj časa ziniti besede.

Končno pa prične vzklikati. Saj pa tudi ima dovolj povišja za to! Tomaž, kakor izgleda sedaj pri svidenju, ni več oni Tomaž od nekdaj! Od glave do pete je ves izpremenjen. Nosi se kakor plemič iz stare rodbine. Klobuk je trikrat galoniran in velikansko rdečo pero vihra z njega. Odet je v obleko iz modrega baržuna; vso izvezeno in obrobljeno s pravim zlatom. Ta obleka mu pada v širokih gubah do kolen. Za Tomažem pa stojita, kakor krona vsemu sijaju, dva sužnja, mestica, oblečena kot lakaja. Oba sledita Tomažu na vsak korak kakor senca. Odprtih ust stmi Guenole v svojega nekdanjega kapitana. Prve besede, ki se jih v svojem presenečenju domisli so: "Oj, brate Tomaž, tako si lep, kakor velikončna nedelja!"

"Kaj pa še!" mu odgovori Tomaž in se kroho-ta iz polnega grla. Veš li, brate Ludvik, da se mi je ves čas tvoje odsotnosti zdel tako dolg, kakor štirideset postnih pridig zapored! Pa veš li, da sem v tem času postal prav slaven in prav bogat? Tak le poslušaj: Admiral brodovja, general vojske, guverner mesta ... skoraj kakor knez ali kralj ... da, vse to sem postal! Evo ti v dokaz mojega sijaja: To je moja standarta, ki plapolja z jambora. Da, le glej! ... Da, vse to naenkrat sem sedaj, brate Ludvik, takorekoč cesar, tebe pa ljubim kakor prej, nič bolj, nič manj, in iz vsega srca!"

In iznova ga objame s takšno nežnostjo, da izgine iz Ludvikovega srca s presenečenjem tudi vsa tesnoba in praznoverska groza, ki se ga je pričela polaskati.

"Tako torej," končuje Tomaž svoje dolgo pripovedovanje, v katerem mu je opisal vse svoje doživljanje od pričetka do konca, "tako smo torej zavzeli celo mesto in jaz sem že ležal, bolj mrtev kot živ. Pa kaj misliš, brate Ludvik, da se je potem zgodilo? Isto dekle, ki me je že takorekoč imelo v pesti, če bi bilo hotelo, me ni zabodlo, kakor bi bil bogami storil jaz na njenem mestu, marveč mi je obvezala vse rane. In še več! Ko me je obvezala, me je tudi negovala, ko sem ležal v vročici, zdravila me in čuvala nad mojim spancem in nad mojimi vročičnimi fantazijami. Izkratka, ozdravila me je. Prisegam ti, da je ni usmiljenke ali bolniške strežajke, ki bi bila storila toliko za bolnika, kakor ona in ki bi bila tako nežna in tako pozorna ... Stvar je sedaj takšna: Vse, kar je bilo med nama slabega, je pozabljeno, in ljubezen je zmagala!"

"I, bog pomagaj!" zamrmra Louis, kakor da se mu sanja.

In nehotne se prekriža. Prigoda se mu do-zdeva nenavadna, pa tudi zelo skrivnostna in vsekakor več kot dvoumna.

"Niti misliti si ne moreš," nadaljuje Tomaž, "kakšen plen nam je padel v roke! Napolnili smo ne samo vso 'Lepo' podlascico do vrha, ampak tudi še osem velikih trgovskih ladij, ki smo jih vzeli v luki, in ki se niso upale odpluti — ti Španci so res strahopetni zajci — iz strahu, da bi jih naše brodovje na debelem morju ne napadlo in potopilo!"

Najmočnejše teh ladij smo napolnili z drago kovino, kakor je, deloma sirovo, deloma že kovano. Samo srebra je bilo za tri polne ladje, četrta pa je dobila vse zlato, drage kamne in vrsto dragocenega blaga, čipk in tako dalje.

Naš Benečan Loredan, prav nadarjen dečko, je prinesel seboj v lastni prtljaji tehtnico, ki nam je prišla, kakor da smo jo nalašč za to prinesli seboj. O, brate, samo čisto zlato je tehtalo dvajsettisoč in šeststo mark! Srebro pa več ko šeststotisoč! Nočem ti še posebej naštevati vseh drugih reči, kakor so n. pr. kakau, košenilja, dragoceni les v raznih vrstah, potem manufakturno blago, tkanine, čipke, moka, maslino olje in razno drugo dragoceno blago, ki ga je bilo brez konca, po vrhu tega smo s samim najfinejšim vinom napolnili osemsto velikih sodov po dva polovnjaka! Gotovo mi je tudi to vino pomagalo, da sem se tako kmalu popravil. Kajti ves čas, ko so moji dečki plenili, sem ležal takorekoč na smrtni postelji, in prijateljica Juana me ni zapustila ne podnevi ne ponoči.

Plibustejci so se obnašali vkljub temu prav pošteno. Stari kamerad Rdečebralec, moj namestnik in podzapoovednik, je v posvetu častnikov izjavil, da sem jaz pripravil vse podjetje in da je zmaga le moja zasluga, ter da sem povrh prejel tako težke rane v boju, da ni dovolj, če mi oddele le mojih izgovorjenih pet deležev, ampak da smatra on, Bonny, da je pravično in potrebno, da se mi prizna še pet deležev povrh. Vsi drugi so sprejeli to izjavo z radostnimi vzkliki. Ko sem ozdravel — takrat smo bili že dva tedna na Tortugi — so prišli k meni v svečani deputaciji in privlčili pred mene tri lepe sode čistega zlata, skupaj sedemstodvajset in šest tisoč dobrih francoskih funtov zlata in vrhu tega še vrečico najlepših dragih kamnov, kakor jih najbrže nima niti njegovo Velikanstvo naš kralj! Juana nosi odtlej okrog vrata na verižici trideset najlepših diamantov. Čim jih je zagledal gospod de Ogeron, mi je ponudil, da jih kupi in da mi plača zanje tridesettisoč zlatnikov!"

"I, bog pomagaj," zamrmra zopet Guenole ves presenečen.

Nato odpre usta, da bi zopet nekaj rekel, pa jih zopet zapre brez glasu. Potem skoči, in zopet sede ... Sicer pa Tomaž niti ne pričakuje odgovora. Razgovarjala sta se doslej pri hrastovi mizi v kapitanski kajuti na "Lepi podlasci", ravno tam, kjer sta se svojačasno že tolikrat razgovarjala o raznih zadevah. Tomaž pohiti sedaj k omarici ter prinese iz nje vrč in dve čaši.

"Strela božja," pravi potem, "evo ti za pokušnjo požirek onega vina, o katerem sem ti pravil, in ki smo ga dobili iz grozda v Ciudad Realu. Le poskusi! Kaj? To je kapljica! Vrag me vzemi, če ni sedaj v redu, da popijemo nekaj časa na najino svidenje in na tvoj povratek na Tortugo!"

Že je nalil dve čaši s krvavordečim vinom, do vrha. Louis Guenole dvigne svojo čašo in mu odgovori:

"Jaz ... jaz pa pijem na tvoj povratek v domovino ... na povratek v Saint Malo!"

In izpije svojo čašo v duško do dna.

(Dalje prihodnjič.)

Deset povesti

Anton Novačan

HEDONE

IV

Stari bog, močnogi bog, ti večno solnce! Stara boginja, močna boginja, ti večna ljubezen!

Glejte krajino vzhajajočega solnce!

Jutranja zarja, moje hrepenenje, jo je pripravila nanj, ko je vstalo v zlatu in škrlatu. Glejte, moje srce po tisti nedelji! Vse, kar je bilo v njem slabega, je izginilo, je skopnelo. Bil sem dober, blag kot jagnje, lilija v polju sem bil. Moje misli so bile greda cvetja, moja duša bela in čista kot labod. Karkoli sem počel, kamorkoli sem stopil, povsod sem razlival čar svoje ljubezni. Zdelo se mi je, da nosim v svojih prsih jasno solnce, ki sveti vsu svetlo, in da ves svet prosti od mene milostnih žarkov.

Kaj je ljubezen, nisem preiskoval. Moja filozofska nagnjenost so umrla, čimne misli o ženah so ponehale, moja samota je stopila v zlat okvir. In od sijajnega roba so se razpenjale srebrne žice, vedno gostejše, glas-

nejše, v tisoč različnih glasovih pojoč, zdaj veselo, zdaj otožno, izlivajoč se ubrano v visoko pesem ljubezni, ki je opijanjala vse moje bitje. Pod staro jablano sem sanjaril tiste dni, moje sanje so bile nebesko smeje, nobena moja misel se ni pečala z zemeljskim življenjem. Kaj in kje je cilj najine ljubezni, o tem me ni bolela glava. Snoval sem sa-

mo lepo podobo in se trudil, da bi stala ona pred mojo dušo v čim jasnejših obrisih.

Dvomov nisem poznal, zakaj njene velike temne oči so bile moje zvezde. Vsak dan mi je prinesel novih sreč, tako velikih in neizrečenih, da sem bil bolan. Moja sreča je bila bol in moja bol je bila sreča, brez katere bi bil umrl. Vdajal sem se

Ameriški pomorščaki se lakravajo na otoku Bougainvillu na Pacifiku.

Angleški delavci protestirajo proti izpustitvi fašista Oswaldia Mosleyja iz zapora.

ji ves in povsod zahteval potrjevanja. Poiskal sem stare pesnike, čital zopet obilno, listal sem po davno prebranih romanih. Pod tisto jablano sem sedel nekoga popoldne, ko je moje hrepenenje priklopilo do vrha. Odložil sem Wertherja in se naslonil na deblo in se zagledal v daljavo. V daljavi je stala visoka gora. Vedel sem, da biva za tisto goro Hedone.

Kam bi se dal od nemira, kam bi se skril pred seboj? Misel srce mi razdira, sladek je moj nepokoj.

Stara jablana kraj mene z listjem otožno šušti. Vrhe ima zelene, vilaste vrhe tri.

Prva dva v južno gresta, tretji v severno stran, kamor gre bela cesta, kamor jaz zrem: bolan.

In v neizmernosti bi bila tekla moja pesem. Na srečo pa me je zaklical oče. Nalagali so krmo na travniku in hiteli so, ker se je nad gorami podila nevihta. Ujela nas je ploha. Lilo je curkoma, oče je dejal, da se je utrgal oblak. Zdaj pa zdaj je zagrmelo votlo, bliskalo se je in treskalo, da se je tresla zemlja. Obzorje se je ozilo, besnel je piš, drevesa so se pripogibala in mladike padale. Bolestno stokanje je napolnilo prirodo.

Oče se je resno zamislil, jaz pa sem v žalosti vzdihoval:

"Gora, visoka gora, odmakni se, za hip potihni vihar, solnce posijaj, da jo užrem, drago svojjo! Kaj dela, kaj misli brez mene?"

"Stopiva v hišo, hladno je!" me je opomnil oče.

Mrak se je delal prej kot navadno. Z očetom sva sedla in molčala. Že nekaj dni me je meril s posebnimi očmi, s sivimi, strogimi, ki so oznanjali domaćo pridigo.

"Čuješ?" je začel oče in pokaljal, "čuješ ... Spremenil si se nekaj od nedelje sem; več delaš, bolj ponižen si in otročji tudi nisi več. Nekaj imam na srcu, poslušaj me!"

"Kaj bi, svoje misli imam!" sem odgovoril tiho.

"Saj vem, da imaš svoje misli," je nadaljeval oče, "vsak človek ima svoje misli. Toda ti si vrh tega še nevernik. Zavrgel si Boga, zato trpiš. Smiliš se mi in težko te gledam takega. Kaj bo, kaj bo s teboj, ako ne prideš do pravega spoznanja!"

Vzdihnil je globoko in se zagledal v okno. Tam zunaj je bilo, kot bi se podilo tisoč satanov

v pijanem veselju nad mojo dušo. Burja je tulila v boju z drevesi, veje jablane so udarjale v stekla, kakor bi prosile zavetja.

Oče je dvignil glavo in bil zopet gospodar:

"Oklestiti bom moral jablano, da mi ne pobije oken. Bog se nas usmili, taka nevihta!"

In po kratkem molku je nadaljeval:

"Kaj ti pomaga, če si učen in znaš več kakor mi, ko pa ni zadovoljnost v tvojem srcu! Niti je ne bo, dokler se ne ponižaš pred Bogom."

Jaz pa sem videl goro, goro visoko na severni strani. Posul sem jo s cvetjem od vrha do tal. Na vrhu pa sem prižgal luč, da jo vidi moja draga onstran gore.

"Tudi svojega cilja ne dosežeš," je govoril oče, "ker nimaš vere. Ne veš, zakaj se mučiš po svetu leta in leta. Čemu to? Kos kruha bi našel tudi doma in lepo z Bogom spravljeno bi teklo tvoje življenje!"

A moje srce je tožilo:

"Hedone, ali vidiš lučko na gori, ali slutiš mojo veliko ljubezen? Kaj mi je življenje brez tebe, kaj vsaka vera, ako ne verujem tebi! Podaj se na pot brez strahu, glej, od vrha prihaja luč in steze so bele in gladke. Oj, pridi, pridi!"

In zopet moj oče:

"Učil si se veliko, rad verjamem, toda prave modrosti še nisi našel. Življenje ni ura, ki jo presediš v krmi, življenje je dolžnost, da trdo delaš in se v potu svojega obraza trudiš po zemlji, četudi ti bo rodila sam osat. Vesel boš tudi njega, ako imaš vero v svojem srcu!"

A moje srce je pelo:

"Na vrhu gore se najdeva in se poljubiva s pogledi, ki so jih napolnili dnevi samotne in čakanja z žarkim hrepenenjem. Govoriva, šepetava si besede cvetja, ki sva jih slišala po solčnih poljanah, ko je naju gnalo kopnenje iz tihega doma v vabeče daljine!"

Svečano je povzdignil oče svoj glas:

"Verjemi, verjemi, ne moremo izpod božje kape! Strt in majhen boš klical na smrtni postelji njega, ki je izvor vse dobrote in milosti. Glej, da ne bo prepozno!"

A moje srce je vriskalo:

"In najina sreča bo neizmerna. Najini duši zaplovetva v bogato carstvo sanj, kamor se vali sumna reka hrepenenja vseh ljudi, vseh bitij, vseh svetov od vekomaj do vekomaj. Tam naju čaka čoln ljubezni. Vesla so pripravljena, stopi v čoln, da se popeljeva v večno blaženstvo. Kot boginja držiš po širni gladini, vetrovi se igrajo s tvojimi lasmi, iz oči ti sijajo žarki na mene, pogumnega veslarja."

Se bolj svečano je govoril oče:

"Kot berač se mi zdiš, ki lazi brez doma od hiše do hiše. Obložili so ga z darovi, on pa ne ve, kam bi jih spravil. Spomlad in leto preživlja v pohajkovanju, ko pride jesen, ko pride zima, pa se ozira žalosten po gorkem ognjišču. Tako je s teboj, tako bo s teboj! Ako ti glodajo dušo dvomi in te peče vest, kam se boš skril, kam se zatekel? Vera, edino vera te bo rešila!"

"Hedone, Hedone!"

"Pomagati ti ne morem, pomagaj si sam. Dvigni se! Vse, kar je v tebi dobrega, neguj, zalivaj kakor cvetje. Morda še posta-

neš človek. Stori to kmalu, da ne bo prepozno! Jaz sem tvoj oče, moral sem ti to reči!"

Njegove besede so izzvenele v vzdihu, ki se je bal za mene. Umolknil je in z njim je utihnil vihar, izšumel se je v daljavi. Le veter je še tulil krog hiše, pa zmirom slabše, omagajoče. Moje sanje so se izpolnile. Omamljen sem vstal in stopil na plan. Kakor žerjavica pod pepelom je tlelo v moji duši. Na dnu vroče hrepenenja, gori tema žalosti in tesnobe.

Oblaki so se podili po nebu, nebo se je čistilo. Pokazal se je mesec kakor svetel kamen, ki leti po vsemirju. Med oblaki so skakale drobne zvezde kakor svetle žabice.

Uro pozneje sem drvel po blatni cesti na neosedlanem konju. Konj je nerodno metal debele noge, poskakoval in se vzpenjal. Objel sem ga okrog vratu in ga divje priganjal.

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vse

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, častnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenakem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne Cene zmerno, unikatno delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. Lawndale Avenue . . . Chicago 23. Illinois
TEL. ROCKWELL 4904

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enake, za člana ali nečlana \$6.00 na eno leto naročnina. Kar pa člani še plačajo pri anketu \$1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vroka, reči, da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je v resni lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročnika.

Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado \$6.00	Za Chicago in okolico je \$7.50
1 tednik in 4.00	1 tednik in 6.50
2 tednika in 3.00	2 tednika in 5.10
3 tednika in 2.40	3 tednika in 3.90
4 tednika in 1.80	4 tednika in 2.70
5 tednikov in nič	5 tednikov in 1.50

Za Evropo je \$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v plačilu in si naročite Prosveto. List, ki je vaš lastnina.

PROSVETA, SNPJ.
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo polijam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1. Ime Čl. družine št.

Naslov

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledenih članov moje družine:

2. Čl. družine št.

3. Čl. družine št.

4. Čl. družine št.

5. Čl. družine št.

Mesto Družina

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐